

POZOR NA MOREBITNE POJAVE RŽENIH ROŽIČKOV MED ZRNJEM ŽIT**19. julij 2019**

Sodeč po nekaterih primerih, lahko zaradi letošnje hladne in deževne pomladi med požetim zrnjem žit pričakujemo nekoliko večji pojav rženih rožičkov. Rožički vsebujejo strupene snovi (ergot alkaloidi), ki lahko v primeru, da pridejo v moko ali krmo, povzročijo zastrupitve. Pri ljudeh so zastrupitve z rženim rožičkom poznane že več stoletij pod izrazom žitna božjast ali ogenj Sv. Antona.

Rženi rožiček je rastlinska bolezen, ki jo povzroča gliva *Claviceps purpurea*. Gliva med cvetenjem okuži plodnico žit (ali trav) in na mestu, kjer bi moralo biti zrno, se oblikuje posebna tvorba – sklerocij, v obliki rožička. Z glivo se lahko okužijo različna žita, najpogosteje rž in tritikala, nekoliko redkeje pšenica, pira, ječmen in oves ter mnoge samonikle trave. Obseg pojava bolezni je zelo odvisen od vremenskih razmer. Okužbe klasov pospešuje hladno in deževno vreme v obdobju cvetenja žit oz. trav. Najbolj so občutljive vrste in sorte, ki cvetijo dalj časa in bolj odprto. Čeprav do zastrupitev zaradi rženih rožičkov, kot so jih poznali nekoč, v današnjem času ne prihaja več, pa pri pitanih živalih občasno prihaja do bolezenskih znamenj (gangrene repov, rogov, šepanje in v končni fazi pogin živali), ki bi lahko bila posledica zastrupitve z ergot alkaloidi (Celar in sod., 2015), kljub predpisom, ki omejujejo vsebnost teh snovi v izdelkih za človeško in živalsko prehrano.

Raziskava, ki so jo v letu 2014 izvedli na Biotehniški fakulteti v Ljubljani (Celar in sod., 2015) je pokazala, da je bilo to leto z alkaloidi iz rženega rožička onesnaženih kar 27 % od 173 pregledanih vzorcev žit. Pri rži in ovsu je bila onesnažena polovica, pri piri celo več kot polovica pregledanih vzorcev. V primeru, da se v požetem zrnju opazi rožičke (so temno vijolične barve, nepravilnih oblik in nekoliko večji od zdravih zrn, notranjost je na prerezu bela), je potrebno žito, preden gre v uporabo, očistiti (odstraniti rožičke), če to ni možno, se tako žito ne sme uporabiti za krmo živali! V raziskavi na BF so ugotovili tudi, da je bila pojavnost rženih rožičkov v žitu v tesni povezavi s samoniklimi travami, ki so rastle v posevkih kot plevel, zato je potrebna večja pozornost glede njihove navzočnosti pri bolj zapleveljenih posevkih (npr. v ekološki pridelavi, kjer zatiranje travnih plevelov s herbicidi ni možno) in na njivah, kjer je bilo posejano domače seme, onesnaženo s sklerociji.

Uporabljen vir

Celar F. in sod., 2015. Pojavnost rženega rožička (*Claviceps purpurea* (Fr.) Tul.) v Sloveniji na vrstah iz družine trav (Poaceae) v letu 2014. V: Trdan S. (ur.). Zbornik predavanj in referatov 12. Slovenskega posvetovanja o varstvu rastlin z mednarodno udeležbo. Ptuj, 3.-4. marec. Ljubljana, Društvo za varstvo rastlin Slovenije: 206-210

Besedilo: Meta Urbančič Zemljč